

Manuel Sanchis Guarner, editor de textos literaris

LLUÍS ALPERA

Transc.: Vicent G^a. Perales

Amb molta satisfacció i alegria vaig acceptar l'oferta de l'organitzador d'aquesta taula, Emili, que em va dir si podia fer alguna cosa entorn a aquest títol "MSG, editor de textos literaris". Com que pràcticament ja havia tocat el tema en un article, hi vaig acceptar debellit.

Amb molta satisfacció i alegria perquè no feia molt, deu fer cosa de 4 a 6 anys, també aquí mateix, a l'Ajuntament d'Ontinyent es va celebrar un col·loqui entorn a una commemoració a Sanchis Guarner i hi havia algun dels presents i vaig tenir l'oportunitat entre altres coses de saludar Vicent Montés, qui dissortadament va morir, i tot açò em porta a pensar que també recentment en aquest mateix escenari ja he donat un recital de versos, ahir mateix també a Agullent un altre... Tot plegat em fa la impressió que podria demanar-vos la meua adscripció a aquesta comarca, si és que és el procediment, de la Vall d'Albaida com a persona amb fervor patriòtic, nacionalista, i en aquest cas entorn a SG, com feien fa uns 30 o 40 anys una sèrie de lletraferits valencians que volien adscriure's al poble i la comarca del Fuster. Doncs d'una manera semblant, després d'una sèrie de visites i d'actes centrats en el mestre Sanchis, de la mateixa manera és possible que algun dia vos demane una carta de naturalesa en la adscripció a aquesta comarca.

Vos ho diu una persona un tant desarrelada pel fet d'haver viscut i lluitat durant 40 anys a l'Alacantí. La veritat és que qui us parla que és de la ciutat del Sanchis, com ell, valencians de l'Horta, i desarrelat com vos he dit, primer als EUA i després a l'Alacantí, vaig acceptar amb molta decisió la voluntat del mestre Sanchis que em va recomanar que em quedés al sud del país, per vore quina cosa hi podíem fer.

Bé, dit aquest preàmbul, torne a repetir que estic molt satisfet d'estar entre vosaltres i que sempre em podeu cridar a l'hora que vulgueu, bé com a rapsode bé com a col·laborador científic en alguna de les tasques que feu, que realment és espectacular.

La cultura popular de Sanchis Guarner

VICENT F. GARCIA PERALES
Universitat CEU Cardenal Herrera (València)

En una cruïlla temporal com la que es trobava el mestre Manuel Sanchis Guarner, no podia fer altrament: calia recuperar els “cadàvers” de les manifestacions culturals que havien quedat vives o latents en la memòria col·lectiva dels valencians. I és que fins aleshores, no havíem tingut bons folkloristes o historiadors de la cultura popular,¹ de tal manera que amb Sanchis culminava tot un procés encetat amb autors com S. Guinot (Castelló de la Plana, 1866–1944), F. Badenes i Dalmau (Alberic, 1859–1917), J. Martí Gadea (Balones, 1837 – Mislata, 1920) i F. Martínez i Martínez (Altea, 1866–1946).

Certament, si no haguera sigut per la constància i tenacitat del mestre, hauria desaparegut part de la cultura valenciana que s’ha transmés de pares a fills durant segles. Almenys, la seua memòria col·lectiva. I Sanchis n’era ben conscient, perquè només una sensibilitat com la seua, formada amb els grans de l’Escola Espanyola de Filologia, al Centro de Estudios Históricos de Madrid, podia comprendre la importància del fet lingüístic i del fet cultural (popular) per a l’essència del poble valencià.

Efectivament, Sanchis va anar a Madrid i s’hi va formar de la mà de Ramón Menéndez Pidal i T. Navarro Tomás, dos grans figures que el van conduir pels camins de la lingüística europea que aleshores s’anava imposant i que menà Sanchis a fundar la Filologia Valenciana moderna a casa nostra.

De fet, la primera obra en què participà M. Sanchis Guarner va ser l’*Atlas Lingüístico de la Península Ibérica* (ALPI),² un projecte, com ja s’ha dit en diver-

¹ Vg. Llorenç, 1987 i 2006.

² L’ALPI visqué una història molt complexa i encara no en coneixem la totalitat dels detalls, tot i l’epistolari de l’ALPI publicat recentment (Cortés – Garcia Perales 2009). Vegeu-ne un quadre sinòptic en l’Annex IV. L’última notícia destacada de la història de l’ALPI data de 2010, quan el CSIC va anunciar el Projecte Intramural, dirigit per Pilar García Mouton que pretén publicar *on line* els materials recollits pels investigadors del CEH. Més informació, en el nostre article en premsa “Rescat de l’ALPI: metodologies i aportacions d’un atlas lingüístic romànic”. Des del mateix any que vam publicar l’epistolari d’este atlas, recopilem tota la

ses ocasions, molt accidentat, desgraciat i malastruc, ja que mai ha vist la llum en la seua totalitat i complexitat. Sanchis Guarner va formar equip de la mà del mallorquí F. de B. Moll, dirigits per Navarro Tomás, i ells van ser els encarregats d'entrevistar-se amb el poble catalanoparlant de les Illes Balears, el País Valencià, el Principat i Andorra. Ells són, doncs, els continuadors de l'apostolat que ja Mossén Alcover havia emprés unes dècades abans, de tal manera que als anys 30 la parella Moll-Sanchis va recollir de viva veu com es parlava i quina cultura tenia la comunitat lingüística catalanoparlant.

CULTURA VS FOLKLORE

El terme "cultura" sol tindre definicions controvertides, però la que més s'acosta al nostre objectiu és la que contraposa el terme amb un altre: natura. Efectivament, la cultura és allò cultivat, tocat per la mà de l'home, mentre que la natura és allò que li és nat a l'ésser humà. I Sanchis tenia una natura especial per entendre que la cultura anava desapareixent i que calia fer alguna cosa. En este sentit, dos són les grans obsessions del mestre: 1) salvar els béns immaterials com la cultura i la llengua (estretament unides), i 2) buscar la llengua "no contaminada". En el primer cas, Sanchis coneixia de primera mà la urgència de recuperar la llengua popular tradicional, la de l'àmbit rural sobretot, ja que el Congrés Internacional de Lingüística celebrat a l'Haia en 1928 va decidir unànimement dirigir-se a la Societat de les Nacions per tal que, per mitjà de la seua Comissió de Cooperació Intel·lectual, es demanara als governs de totes les nacions que s'afanyaren a subvencionar estudis que serviren per evitar la desaparició dels parlars tradicionals. Este és, segons Sanchis, el punt de partida de l'ALPI, en què ell va tindre un paper principal (malauradament que no li va servir com li hauria de servir).

En el segon cas, Sanchis tenia fixació perquè la llengua dels valencians havia de ser pura i neta, i qui millor encarnava estes virtuts era la ruralia, el poble, enfront de la ciutat, que havia patit una progressiva degradació de l'idioma. L'exemple paradigmàtic d'esta deformació era el valencià "apitxat", que Sanchis considerava "incorrecte".³ Vegem alguns exemples de la manera de referir-se a este tema:

informació d'este projecte inacabat en el blog "Epialpi": <http://atlaslinguisticodelapeninsulaiberica.blogspot.com.es>.

3 Respecte de l'apitxat, volem avançar ací l'edició que preparam d'alguns textos inèdits que Sanchis Guarner guardava, un dels quals té per títol "El valencià (una gramàtica per a fer riure)" (Vg. Annex VII). Es tracta d'una còpia de 25 pàgines mecanografiades amb el títol i algunes anotacions manuscrites. És una mostra més de la concepció del valencià apitxat, anomenat "valencià" per primera vegada en la història lingüística a casa nostra. De fet, esta gramàtica contraposa el terme *valencià* ("llenguatge comú als habitants de tot el País Valencià") a *valencià* ("la parla subdialectal d'algunes comarques valencianes"; "la parla dels habitants de la ciutat de València és un subdialecte que nosaltres anomenem *valencià*"). De fet no és la primera vegada que es contraposa el terme *valencià* a altres com amb altres denominacions com *valenci* o *valenti*. El Prèambol està firmat amb les inicials J.E.T., que podrien correspondre a Josep l'Escrivà (Tomàs). Este opuscle es confegeix com una reacció al valencià escrit basat en la fonètica apitxada del cap i casal, i té aportacions sociolingüístiques molt interessants.

“La Marina ha sido una de las comarcas en donde se han operado cambios más trascendentales. [...] un trozo del País Valenciano en que la lengua y las tradiciones se mantenían con una pureza incontaminada, ha pasado a ser una de las porciones de la tierra favoritas del turismo internacional, que ha modificado no siempre para bien, tanto el paisaje como la mentalidad de las gentes.” [Pròleg a Cabrera (1977)]

I també, en un altre passatge:

“El costumisme, i la seua variant enyoradissa el pairalisme, tenen en la literatura catalana una llarga i antiga tradició. Hom considerava el món rural, refractari a les innovacions, com el dipositari de les essències nacionals incontaminades” [Introducció a Pasqual Tirado (1974)]

O per últim:

“Les edicions l’Estel [...] s’honoren avui amb l’edició d’un llibre intensament comarcal, amb tota la gràcia i l’aroma i sabor del color local [...] s’hi llaminirà també qualsevol lector corrent que [...] siga capaç d’assaborir la bellesa i el significat de les manifestacions concretes i espontànies de l’estat natura d’un poble, i dels fruits de la tradició popular genuïna, autèntica i incontaminada.” [Introducció a J. Amo (1973)]

Però sovint s’ha confós la “cultura popular” amb l’anomenat “folklore”, de tal manera que se n’ha parlat amb algun aire despectiu. Així ho fa vore Sanchis en el seu article publicat com a introducció de l’obra magna de cultura popular: “La psicogeografia i el folklore”, dins *Els pobles valencians parlen els uns dels altres-I*, Obra Compelta, vol. 2, 3i4, 1982:

“S’ha abusat tant de la paraula *Folklore* en aquests últims anys, que hom l’ha envilida, i, de retruc, la disciplina n’ha resultat desprestigiada. Per això, si més no, semblaria preferible de substituir els mots ‘Folklore’ per la seua traducció ‘Cultura popular’. [...] La cultura popular és, doncs, la del poble d’un poble, l’elaborada per les classes humils de cada país, pels llauradors i menestrals arrelats a la terra cultivada, aferrats a la tradició, refractaris a les innovacions de la civilització tècnica, i indiferents a la moda que sempre ha subjugat als senyors de les ciutats.”

De fet, la paraula “folklore” és bastant moderna i prové de l’anglès, formada de FOLK- ‘poble’ + LORE ‘saviesa’. El DCVB la defineix així: “Conjunt de tradicions, creences, llegendes i costums populars, i llur estudi”.

“Un poble és el resultat de la coincidència d’un grup humà diferenciat històricament, en els mateixos costums, pràctiques i prejudicis. La coneixença d’aquests costums, aquestes pràctiques i aquests prejudicis, és a dir, el seu folklore, ens ajudarà a delimitar el perfil de tal poble, a diferenciar la seua figura.” [Ibíd.]

Per últim, no podem deixar de citar el mestre en aquelles curioses paraules que hem aprofitat per encetar el nostre estudi i que donen fe de la urgència que tenia Sanchis per salvar materials:

“S’ha dit que tot folklore és un cadàver, un simple i abrupte cadàver. En realitat, quan una peça ingressa en un museu ja és morta, i els reculls folklòrics són una mena de museus. [...] Però com que els arxius del folklore valencià no són copiosos ni ben coneguts, s’ha arribat a dir que mentre que uns altres folklores eren cadàvers momificats, el folklore valencià era un cadàver en plena corrupció.” [Prefaci del *Cançoneret valencià de Nadal*, 1973]

M. Sanchis Guarner, en definitiva, tenia una concepció dinàmica del folklore, ja que va superar les concepcions immobiliàries dels predecessors del Romanticisme i la Renaixença valenciana. En total, hem comptat 21 treballs de M. Sanchis Guarner que tracten temes de cultura popular valenciana, a més de cinc pròlegs de llibres, dos introduccions i un pòrtic.⁴

IMPORTÀNCIA DEL DIALECTE

La base de l’estudi de la lingüística és la Dialectologia, és a dir, l’estudi de la realitat sociocultural i lingüística que ens envolta, rebuda de pares a fills a través dels segles. Lògicament, un dels camps d’investigació de la Dialectologia és la cultura popular. Exemplifiquem-ho amb quatre metàfores:

- 1) Segons Sever Pop, les parles dialectals per al lingüista són com els documents d’arxiu per a l’historiador: un llegat actual imprescindible per conèixer el passat.
- 2) L’abat Rousselot deia que els dialectes respecte a la llengua conreada són com les plantes del camp respecte a les flors d’un jardí. El lingüista estaria, doncs, relacionat amb la tasca de botànic en este sentit.
- 3) M. Alvar té la concepció que el geòleg estudia les capes de l’escorça terrestre per a entendre la història del planeta, paral·lelament de com ho fa el lingüista, que estudia els dialectes per a reconstruir la història lingüística.
- 4) Per últim, Joan Veny comenta que la parla popular per al lingüista és com una làpida o una inscripció romana que ofereix un llaurador a un historiador.

⁴ Es pot consultar la llista completa en Garcia Perales (2011).

El dialecte és entés, doncs, com el preservador del llegat històric i el llegat cultural dels valencians i en este sentit Sanchis Guarner va voler donar-li la importància que ara li atorguem.

ALPI CULTURAL

I quina novetat podem dir d'aquella magna obra que és l'*Atlas lingüístico de la Península Ibérica* (ALPI)? Poques novetats, de moment, fins que el CSIC no es decidisca finalment a publicar l'edició dels materials inèdits que, sobretot Sanchis Guarner, va recollir arreu de l'Estat Espanyol, Andorra i Portugal.

Sabut és que l'ALPI és fruit d'un ambient de preguerra, projectat pel Centro de Estudios Históricos (precedent del CSIC), que perseguia un atlas "nacional" de la mateixa manera que el tenien altres països europeus d'aleshores. L'iniciador de la disciplina va ser Jules Gilliéron, que va concebre el primer atlas europeu i mundial, l'*Atlas Linguistique de la France* (ALF), a principis del segle xx. Gilliéron va dur a terme una magna empresa que derivaria en fills més especialitzats. Així, de grans atlas nacionals (també l'ALPI) van nàixer els grans atlas regionals, com l'*Atlas Linguistique des Pyrénées Orientales* (ALPO), fruit del projecte *Nouvel Atlas Linguistique de la France* (NALF). Finalment, tot apunta que la nova etapa del segle XXI són els grans atlas internacionals, com l'*Atlas Linguarum Europae* (ALE), o l'*Atlas Lingüístico Hispanoamericano* (ALH), *Atlas Linguistique Roman* (ALiR).

Com diem, l'ALF encetava una etapa metodològica de recuperació del dialecte. Però l'ALPI, seguint l' AIS (*Atlas Ítalo-Suís*), va incloure l'organització del qüestionari per temes i la inclusió de preguntes etnogràfiques. S'obria l'etapa dels atlas etnogràfics, que en certa mesura encara continuen hui en dia, encetats per Manuel Alvar: *Atlas Lingüístico y Etnográfico de las Islas Canarias* (ALEICan 1975-78), *Atlas Lingüístico y Etnográfico de Aragón, Navarra y La Rioja* (ALEANR 1979-83), *Atlas Lingüístico y Etnográfico de Cantabria* (ALEC 1995), *Atlas Lingüístico y Etnográfico de Castilla La Mancha* (AleCMan, presentat en 1987 i dirigit per Pilar García Mouton i Francisco Moreno).

L'ALPI, a més, es feia ressò d'un dels mètodes de recollida del dialecte tradicional que més ressò va arribar a tenir durant la primera meitat del segle xx: el mètode *Worter und Sachen* ('paraules i coses'). Este mètode defensava la idea que no es podia estudiar la llengua si no es coneixien les realitats contextuais, és a dir, les paraules van unides als instruments o objectes⁵ que formen part de realitats culturals tan conegudes i estudiades per Sanchis Guarner com els molins de vent o les barraques valencianes. Era un mètode desenvolupat a Alemanya i Àustria, que publicava els resultats en la revista del mateix nom i que, al mateix temps, també va poder

⁵ Este mètode originà que els atlas lingüístics inclogueren àlbums de fotografies d'objectes. Fins i tot, Moll i Sanchis, recopiladors del català-valencià-balear, incloïen dibuixos en les enquestes manuscrites que recollien en els punts d'enquesta (Vg. Annex V).

ampliar-se a l'àmbit de la Península Ibèrica, com ara amb els deixebles de F. Krüger.

El cas més emblemàtic que hem estudiat darrerament és el de l'Albufera de València, on Max Thede, deixeble de Krüger, va passar uns mesos de l'any 1930 per recopilar informació etnogràfica i redactar la tesi doctoral, que publicaria en forma de dos articles en alemany (1933) i que M. Sanchis Guarner va traduir al castellà mentre es trobava als penals de Madrid i de València i que nosaltres hem editat amb un estudi introductori i fotografies de l'època (Garcia Perales – Soennecken 2011).⁶

L'ALPI, doncs, inclou la cultura popular, tal com hem demostrat en un treball recent (Garcia Perales 2011). Però encara volem ampliar la llista amb alguns exemples més referits a estos camps:⁷ el casament (639, 639b); la casa (materials de construcció) (662); el nom i substàncies dels menjars comuns (695a); procés d'elaboració del vi i el most (797 i 797a); el fum per espantar les abelles (810h).

-
- 6 En una recent presentació del llibre sobre l'Albufera de València a la Universitat CEU Cardenal Herrera, Manuel Sanchis-Guarner Cabanilles, fill de l'il·lustre filòleg, afirmava que segurament son pare va reaccionar contra el seu empresonament pel règim franquista d'una manera molt peculiar: estudiant, avançant en les investigacions de cultura popular (hi traduí el llibre de Thede) i s'hi dedicà, en definitiva, a plantar cara a una actitud essencialista mitjançant una de vitalista, la de son pare, infatigable investigador. De fet, a la presó de Montolivet, Sanchis Guarner també va dedicar-se a enllestir un volum (inèdit fins ara) sobre cultura popular: *La cultura popular en la casa valenciana*, base no solament de la monografia sobre les barraques (Cortés 2002: 114) sinó també part d'*Els pobles valencians parlen els uns dels altres* (Vg. Annex VI).
- 7 Els pobles subratllats corresponen als castellanoparlants del País Valencià. Hi hem suprimit els pobles on no hi havia resposta.

639 PETICIÓN DE MANO // 639A CAMBIO DE REGALOS:

Cincorres: arreglà ^el casamén // (el novio le regala <mocadó> de seda)

P. Benifassà: arreglà.l casamén //

V. Canes: arreglà.l casamén // (Cuando los novios salen de la iglesia besan la mano a los suegros y estos les suelen hacer un regalo de dinero o prendas de vestir)

Peníscola: (No hay ceremonia, lo dice el novio solo) // (No hay costumbre)

Vistabella: arregà.l casamén // (En el momento de la boda, el novio deposita cierta cantidad de dineros en una bandeja, y después el cura los entrega a la novia)

C. Villamalefa: arreglar el casamiento (la visita de los padres); pedir la hija (pero la pide el novio) // (el novio le regalaba alguna prenda del traje de novia)

Fanzara: arreglà el cazzamiento // (el novio le regala una joya o una prenda pero ella nada)

l'Alcora: fe l'arreglo // (El novio le regala los <anells> (2 sortijas) y los pendientes)

Orpesa: arreglar el casamén (sin ceremonia) // (No hay)

T. de Viver: sacar la nobia, arreglar el casamiento // (El novio le da dinero a la novia para que se compre <los oros>)

Azuébar: arreglar el casamiento (el novio se encarga de pedir la novia) // (se regalan algún objeto de uso recíprocamente novio y novia)

Aín: arreglar el casamén (no hay ceremonia) // (No hay costumbre)

Moncofa: arreglar el casament // (el novio le regalaba <l'or>: pendientes, agujas y sortija)

Ademuz: (El novio pide al futuro suegro y sólo días antes de la boda

van los padres del novio a la casa de los futuros consuegros), arreglar el casamiento (sin ceremonia, pero concretan las cesiones de patrimonio a los nuevos cónyuges) // (no hay)

Tuéjar: (el novio da la <estrena> a la novia, 15 ó 20 duros para que se compre un regalo)

Casinos: demanar la nobia // (el novio le regala <l'or> pendientes, collar y aguja)

Marines: pedir el casamiento (es el mismo novio el que la pide, pero a veces también van los padres con el novio) //

Caudete: (no hay petición; un día se juntan los padres de los novios y arreglan la boda) // (no hay)

Pedralba: pedir la nobia, el casamiento (el día de la boda el padre del novio da a la novia el <oro>, regalo que consiste en anillo, pendiente y alfiler)

Rafelbunyol: demanar la xica (la pide la madre del novio) // l'or (pendientes, collar y sortija, que regala el novio a la novia) (La novia regala al novio la camisa)

Quàrt de P.: demanar la nobia // el or (mantón de manila, pendientes, collar y aguja)

Godelleta: pedir el casamiento // (el novio regala el <oro> que consta de <anillo>, <pendientes> y la <auja>)

Torís: traure la cara per el fill // (el novio regala <els ors>: pendientes anillo y collar)

Dos Aguas: pedir la nobia // (el padre del novio suele dar a la novia <los oros de boda>, esto es, anillos, pendientes, pulseras, collar, reloj)

Polinyà: traure la cara // regalar l'or (el aderezo)

Massalavés: traure la cara // (el novio regalaba <l'or> el aderezo: pendientes, anillo, aguja, collar)

Teresa de C.: pe⁽ⁱ⁾dir la novia

Anna: la demandá; demandar la novia (este día el padre del novio regala la <mocaorá>, que consiste en dinero, alhajas, ropa o menaje para la novia. El día de la boda, la novia le hace un pequeño regalo) //

Llanera de R.: traure la cara // (el padre del novio regala <l'or> que es el aderezo)

Beniopa: demanar-la (se celebra con un refresco de bizcocho) // adreç (conjunto de aguja, pendientes, sortija y pulsera)

Moixent: fer la demanà; traure la cara // (el novio le entrega todos sus ahorros a la novia)

Biar: encarar-se (los padres del novio) // (el novio le compra <l'adreç> que consiste en pendientes y aguja)

Benilloba: demanar-la // (El novio le regala el <adreç> (aguja y pendientes))

Benialí: demanar-la // (Los padres del novio regalan dinero o un objeto a la novia)

Calp: demanà-la // (Le regala un <mantó> o l'<adreç> (que consiste en aguja, pendientes y sortija))

el Pinós: carà-se (el padre del novio) // (el novio le compraba el <or> arracadas, pulsera y aguja y collar)

Monforte: pidir la novia

el Campello: (No se hace petición de mano poco antes de casarse, sino que se pide la novia a sus padres antes de empezar a cortejar formalmente)

Crevillent: sacà la cara (los padres del novio)

Dolores: pedir la novia // regalo (del suegro); toma, p'alfilere(s) (el dicho)

Guardamar: demanar la nóvia

662 LA CASA: MATERIALES DE CONSTRUCCIÓN

Vistabella: (las paredes, de piedras sin labrar, unidas con mortero, y recubiertas con cal)

C. Villamalefa: (de piedra, barro, cal); alje^Z (yeso)

Fanzara: (de piedra y tierra y cal)

T. de Viver: (paredes de piedra, yeso y barro; los tabiques, de yeso y losas; tejado, <palo>, <caña>, <barro> y <teja>)

Azuébar: (de piedra, cal, arena y <aljez>)

Ademuz: (las paredes, de piedra, cal y yeso; los tabiques, de losas y yeso; los tejados, de caña, madero y teja)

Tuéjar: (de piedra, barro y <aljez> o yeso)

Marines: (piedra y barro; tabiques: de <losas>, y yeso (<aljez>); tejado: palo, caña, barro y <teja>)

Caudete: (pedra, barro; los tabiques de <adobe^S>, ladrillos alargados, cocido en horno; tejado: 1 <cabrios>, 2 <caña>, y 3 <teja>)

Pedralba: (paredes de piedra y yeso; tabiques de ladrillo y yeso; tejado: 'reboltones', <caña>, yeso y <teja>)

Torís: (las paredes de piedras y mortero, los pilares de piedra o ladrillo, los tabiques de ladrillo, los tejados de cañizos con tejas)

Dos Aguas: (piedra, cal y arena; tabiques: de <rajola> 'ladrillo alargado'; otros de <caña> y yeso; tejado: <palo>; <caña>, barro, <teja>)

Polinyà: (Las paredes de piedra y mortero, los pilares de ladrillo, los tabiques de ladrillos, los tejados de cañizos y tejas)

Teresa de C.: (piedra y yeso; tabiques de ladrillo; tejado: <madero^S>, 'cabrios'; <cañizo>, barro y <teja>)

Anna: (piedra y yeso; los tabiques de <atación>, 'ladrillo cocido, grueso'; tejado: <rolliso>, <cañiso> y <teja>)

Monforte: (piedra, yeso, (cal), madera, cañas, y teja (<te(j)a^S>))

Dolores: (piedra, <(g)uieso>, madera, caña y teja)

695A NOMBRES Y SUBSTANCIAS DE LAS COMIDAS MÁS COMUNES:

Cincorres: almorzà (a las 8: "farinetes", caldo de botifarra, chocolate); dinà (a las 12: puchero, legumbres, carne, fruta); brenà (a las 5: embutidos, fruta); sopà (a las 8: sopa de pastas, carne, embutido, fruta)

P. Benifassà: asmorzà (a las 8: sardina, tomate, farinetes, pimienta); dinà (a las 12: puchero, carne, uva); berenà (a las 5: bacalao, sardina, patatas fritas, aceitunas); sopà (a las 8: patatas, col, verdura, huevos, fruta)

V. Canes: amorzà (a las 6: puchero, abadejo); dinà (a las 12: puchero, carne, fruta); berenà (a las 4: carne, vino); sopà (a las 8: arroz, puchero, fruta)

Peníscola: amorzà (a las 8: pescado, sardina, patatas fritas, sémola); dinà (a las 12: puchero, patatas, fruta); berenà (a las 4: tomate, pescado, moniatos, sardinas, fruta); sopà (a las 8: sopa de pasta, puchero, pescado)

Vistabella: almorzà (a las 8: sardina, embutido, carne); dinà (a las 12: col con patatas, carne, tocino, fruta); berenà (a las 5: carne, sardina, fiambre, tocino); sopà (a las 8: puchero, huevos, fruta)

C. Villamalefa: almorzar (a las 8, cacho de pan y sardina o plato de olla); yanta(r) (a las 12; pan y sardinas); cenar (a las 8; <olla>, patatas, alubias, col, y algo de carne); berenda(r) (en verano a las 5; tomates, longaniza u otra cosa)

Fanzara: almorzà (a las 7; sopas o sardina, carne con un cacho de pan); yantà (a las 12; arroz o <olla> de verduras, con huevo frito o tocino y fruta); berendà (a las 5; bacalao o atún, jamón con pan); sena (a las 7 o las 8; <olla> y <suquete> de tomate o cebolla frita y postre)

I'Alcora: asmorzà (a las 8: fiambre y frutas); dinà (a las 12: puchero, arroz, frutas); berenà (a las 5: fruta, queso); sopà (a las 8: puchero, frito, fruta)

Orpesa: almorzar (a las 8: pescado seco, tocino, embutido, fruta); dinar (a las 12: arroz, patatas, bacalao, tocino, embutidos, fruta); berenar (a las 4 ½: queso, embutido, fruta); sopar (a las 7 ½: arroz, sopa de pasta, puchero, abadejo)

T. de Viver: almorzar (a las 6 ó 7; cerdo o olla o gachas o sémola con pan); las diez (en verano a las 10; sardina o tajada con pan); yantar (a las 12; arroz o olla de patatas, carne y verduras y postre de frutas); berienda (a las 5; bacalao o cerdo embutido o fruta y pan); cena (a las 7 o a las 8; patatas fritas con bacalao o carne o huevos o hervido de verduras y postre);

Azuébar: almorsar (a las 8; pan, sardina, olivas, y otros, tomate); yantar (a las 12: olla de patatas, alubias, acelgas, cardos, col con carne, o arroz con verduras y carne y postre de frutas o aceitunas); brendar (a las 4; morcilla o atún con pan y fruta); senar (a las 7; tomate con

carne o bacalao o patatas fritas y postre de frutas)

Aín: almorzar (de 7 a 8: sardina, tomates, aceitunas); dinar (a las 12: arroz, puchero, sardina, carne, tocino); berenar (a las 5, en verano: bacalao, tomate, fruta); sopar (de las 7 a las 8: puchero, sardina, abadejo, fruta)

Moncofa: desdejurar (al amanecer: café con leche y sopas de pan); almorzar (a las 8: pescado salado, embutido, fruta); dinar (a las 12: arroz, puchero, huevos, tocino, embutidos, bacalao, fruta, etc.); berenar (a las 5: pan y chocolate, fruta, etc.); sopar (a las 8: arroz con carne, bacalao, etc.)

Ademuz: almorzar (a las 5 ó 6; <gachas>, o patatas fritas, sémo-la); bocadillo (a las 10 sólo en la siega; <tajada del frito> del cerdo); comer (a las 12, <cocido>, arroz, <guisáu>); merendetar (sí, a las 5, sólo en verano; huevos cocidos o tajada); cenar (a las 6 en invierno, 8 verano; judías, ensalada, bacalao, o guisado)

Tuéjar: matar el gusano (a las 6 de la mañana, un cacho de pan con chocolate o fruta); almorzar (a las 8, patatas fritas o huevos con pan o sardina); yanta (a las 12, arroz con verduras, o guisado de patatas o gazpacho y postre de frutas); merienda (a las 5, pan con bacalao o jamón o fruta); cena (a las 7 o las 8, toman <olla> que es cocido de verduras y carne, o arroz y postre de frutas o aceitunas)

Caudete: almorzar (a las 6 o las 7, y se come <gahhpacho> de patatas o <tajá> de cerdo o sardina); merienda (a las 12 del día, y se come <olla> de huevo, bajocas, morcilla y patatas, y postre de aceitunas o

uva o almendras); roquetar (a las 5, un pedazo de pan con fruta o sardina); cenar (a las 7 o las 8, y se come patatas fritas con <tajá> o pescado y postre)

Pedralba: desa(y)úno (a las 6 o las 7; taza de chocolate o café con sopas de pan); almorzar (a las 8 o las 7; patatas fritas con <tajá> o embutido o sardina); yanta (a las 12; cocido, arroz, o patatas guisadas con carne y postres de frutas o ensalada); berienda (a las 5; atún o carne o bacalao con pan); cena (a las 7 o las 8; patatas o cebollas fritas o guisado con carne y fruta); (comida típica de la noche: <olla> cocido de alubias, botifarra, tocino, carne, patatas y "pencas")

Rafelbunyol: errossar (a las 8: sardinas, abadejo o carne, fruta); dinar (a las 12: arroz, puchero, fruta); berenar (a las 4 ½: ensalada, sardina, huevos, fruta); sopar (a las 8: carne, patatas, huevos, tocino, etc.)

Quart de P.: péndre la manyana (a las 6: chocolate o café con leche); arrossar (a las 8: abadejo, sardina, embutidos, atún, queso, etc.); dinar (a las 12: arroz, puchero, guisado de carne, anguilas en salsa, carne tostada, huevos fritos, etc.); berenar (a las 5: embutidos, tocino, queso, abadejo, etc.); sopar (a las 8: huevos hervidos, judías hervidas, caracoles en salsa, aceitunas, fruta, etc.)

Godolleta: desayuno (se come café con un bollo, o arrope y se hace a las 5 de la mañana); armosar (se come carne o sardina o tortilla entre pan; a las 7); yantar (al mediodía y arroz a veces cocido o gazpacho y postre); berendar (a las 5, y se come dulce o queso o jamón con pan); (la <sena>: de carne con

tomate o patatas o fideos o guisado y para postre aceitunas)

Torís: matar el cuc (al amanecer): aguardiente y pan; arrossar (a las 7): ensalada, sardinas, huevos; dèuhòres (a las 10): sólo en siega, atún y embutido y un trago de vino; dinar (a las 12): arroz con carne y verdura, ensalada y fruta; berenar (a las 5, sólo en verano, embutido); sopar (al anochecer): <bolliit> hervido de verduras, <guissau> de bacalao o carne

Dos Aguas: almuerzo (a las 7 toman gazpachos de torta de harina, sal y agua con patatas y tajada de cerdo); yanta (a las 12, arroz con patatas o nabos o carne y de postre granadas o nueces o aceitunas); brienda (a las 5, un cacho de pan y tomate o bacalao o sardina); cena (a las 7, patatas fritas con bacalao, carne, huevos)

Polinyà: almorsar (a las 8: fiambre, carne, sardina, fruta); dinar (puchero o arroz, guisado de carne, fruta); sopar (a las 8 1/2: embutidos, carne de cerdo, sardinas)

Massalavés: almo^rsa^r (a las 8: sopas en leche, o un huevo frito); dina^r (a las 12: arroz en una de estas cuatro maneras: en paella, o en cazuela, o en puchero, o al horno; fruta u hortalizas); sopa^r (a las 8 a 9: guisado, pescado frito, o huevos con tomates o con cebolla, o carne frita en salsa)

Teresa de C.: a(l)morzar (a las 6, de gahhpacho de patatas, ajos, aceite y harina, y <bolete>, o sea, pimiento picante); yantar (a las 12 se come arroz o cocido, o <olleta>, con patatas, cardos, alubias, cebolla y aceite quemado, que es la comida más general); cena (a las 7 o las 8, y se come <mojije> que

aceite, patatas, ajos, tomate, bacalao, especie de gazpacho, o patatas fritas con <tajá>)

Anna: armuerzzo (pan con sardina, o carne o tortilla; a las 7 en invierno, y a las 8 en verano); la yanta (a las 12, arroz con legumbres, y guisado de patatas, judías y carne, y de postre frutas frescas en verano y peras y aceitunas en invierno); la brenda (a las 5, pan con las sobras de la yanta); la sena (a las 8, con legumbres fritas con carne, embutido, pescado)

Llanera de R.: almorzar (a las 8: pan y sardina, o carne, bacalao, pescado, queso, tocino, embutidos, confitura, chocolate, fruta, etc.); dinar (a las 12: arroz, puchero, guisado, fruta, tocino, etc.); berenar (a las 5: pan y fiambre, tocino, etc.); sopar (a las 8: fiambre, pescado, huevos, tomates fritos, fruta, etc.)

Beniopa: almorzar (a las 8); dinar (a las 12); berenar (a las 5); sopar (a las 8)

Moixent: amorzar (a las 8: sardina, o bacalao, o queso, o embutidos, fruta, aceitunas, etc.); dinar (a las 12: arroz, guisado, patatas, tocino, fruta, etc.); berenar (a las 5: pan y chocolate, miel, membrillo, arrope, etc.); sopar (a las 8: sardinas, patatas, huevos, fruta, etc.)

Biar: almorzar (a las 8: pescado salado, embutidos, fruta, fritura, etc.); dinar (a las 12: arroz, puchero, legumbres, guisado, tocino, fruta); berenar (a las 5: tomate, fruta, abadejo, etc.); sopar (a las 8: patatas fritas o hervidas, sardinas, tocino, fruta, etc.)

Benilloba: almorzar (a las 8: pescado salado, tocino, embutidos, fruta, vino); dinar (a las 12: arroz, puchero, guisado, legumbres, tocino,

fruta); berenar (a las 5: embutidos, pescado salado, fruta); sopar (a las 8: guisado con patatas, o legumbres con tomates, carne, fruta, etc.)

Benialí: almorsar (a las 8: sardina, o pan con aceite, o embutidos, etc.); dinar (a las 12: arroz, patatas, carne, legumbres, fruta); sopar (a las 8: pescado salado, o ensalada, o tocino, y fruta)

Calp: asmorzar (a las 8: pescado, carne, embutidos, fruta); dinar (a las 12: puchero, legumbres, arroz, tocino, fruta); berenar (a las 5: chocolate, bizcocho); sopar (a las 8: pescado, carne, huevos, embutidos, fruta)

el Pinós: amorzà (a las 8: pescado salado, o carne, embutidos, etc.); dina (a las 12: puchero, sopa, legumbres, fruta, etc.); berena (a las 5: pescado salado, o chocolate, o embutidos, etc.); sópa (a las 8: gazpacho, patatas fritas, huevos, etc.)

Monforte:

el Campello: amorzar (a las 8: sardinas, tomates, aceitunas, fruta); dinar (a las 12: arroz, legumbres, guisado, fruta); sopar (a las 8: frito, ensalada, hortalizas, pescado)

Crevillent: armosà (a las 8: pescado salado, embutidos, frito, etc.); dinà (a las 12: arroz, puchero, legumbres, fruta, etc.); berenà (a las 5: como el <armosà>); sopà (a las 8 1/2: frito, ensalada, huevos, etc.)

Dolores: armosar (pan y sardinas o bacalao); comer (<arró(s)> con bacalao y cebolla; guisado de patatas con bacalao; <salsa> de garbanzos, <patatas> (<crilla^s>), <blea^s> = espinacas, y <aseite>); senar (bacalao y sardinas, frito o asado)

Guardamar: almorsar (a las 8: pan y pescado, y tomate; o café con leche; o carne o embutidos; fruta; etc.);

dinar (a las 12: pescado, bacalao, carne, embutidos; fruta); sopar (a las 8: arroz, fruta)

797 ESTRUJADO DE LA UVA Y MODO DE HACERLO (PISAR) // 797A MOSTO:

C. Villamalefa: (<pisar> (con los pies, llevando <zuecos>, de madera, por abajo, y por arriba de esparto) en el <cubo> (lagar)) // mosto (cae del tablado al depósito debajo <cubo>, y de aquí lo sacan a los 10-15 días, por un agujero abajo, a otro depósito más pequeño que se llama <turiola>, de obra; de aquí lo sacan con <cántaro>, o con <pozal> a la <cuba^s>, ambas de madera)

Fanzara: (En el <cubo>, se <trepicha>, con los pies, con <espartañas>) // mosto (se pisa en las tablas, y el líquido cae al cubo, de obra. Allí está el mosto y la <brizza>, durante 8-10 días, y luego sacan el mosto a la <truyola>, otro depósito de obra, cerca del cubo. De aquí lo sacan con un cántaro <de llanda>, hojalata, para <botos> 'corambres' de 5-6 cántaros, y éstos los vacían en <botas> (= <bocoys>) de madera)

l'Alcora: trapitjà // most

Orpesa: trapitjar // most

T. de Viver: (En el <cubo>, 'lagar', se <chafa> (= <pisa>), con los pies, con 'espartañas') // mosto; (El mosto cae al cubo, de aquí lo sacan por un agujero (<duel>) abajo a la <trullola>, y de aquí lo sacaban con el <cántaro> a los <boto^s>, 'pellejos de cabra', y lo llevaban a casa y allí lo dejaban en <cuba^s> o <bocoys>)

Azuébar: (En el <cubo> se <chafa> con los pies, con <espartañas>;

<chafar> es pisar) // mosto; (El mosto cae del tablado al <cubo>, depósito debajo; y de aquí sale por un agujero a la <triola>, otro depósito más pequeño, también de obra, y de aquí lo llevan con <pelejos> 'corambre' a las "botas" o 'bocois' o pipa, o tonel)

Aín: trapitxar // colan

Moncofa: trapitjar // most

Ademuz: (Se pisa la uva, en el <cubo>, depósito de ladrillo (trullo de otros sitios); en el tablado, que hay sobre el cubo, el mosto y el orujo se echa junto al cubo, y allí se deja doce o 14 días para que fermente; después lo sacan de aquí con <botos> (pellejos de cabra) y llevan a <tenajas>, de barro) // mosto

Tuéjar: (Se pisa con los pies, con <esparteñas>, en el cubo) // mosto; (El mosto cae al <cubo>, depósito debajo de las tablas, y de aquí sale por el <duel>, 'agujero', a la <pila>, de obra, y aquí lo sacan con <cátaro>, de hojadelata, se vacía éste en un <pelejo> (pellejo de cabrito, caben en él tres cántaros), y después se lleva a las <bota^S>, 'cuba')

Casinos: trapitxar // most

Marines: (En el <trull>, se pisa con los pies) // (El vino cae al <cubo>, depósito del 'trull', de aquí pasa por un agujero al <lla>, otro depósito, de obra, más pequeño; después lo sancan de aquí para <bota>, 'cubas')

Caudete: (La <pisar> con los pies, en el <trullo>) // mohhto; (Pisan en el tablado y cae el mosto a depósito del trullo debajo del tablado); (Del trullo, antes, lo sacaban con un <pozal>, cubo, a <tonel>, de madera (de 10-12 arrobas), y de aquí lo sacan enseguida, en pellejos, para

un <cono> grande (de unas 500 arrobas o más), de madera. Ahora ya hay depósitos de cemento)

Pedralba: (En el <cubo>, lagar, la pisan con los pies con <esparteña> de esparto) // mosto; (Se pisa en el tablado del "cubo", y cae el mosto al depósito de obra, "cubo", que está debajo, y de aquí sale por un agujero a otro depósito más pequeño llamado <trillola>, y después con <pelejo^S> de 4-5 decalitros, lo sacan para las <bota^S>, cubas de madera, de diversos tamaños)

Rafelbunyo: trepitxar // most

Quart de P.: trepitxar // most

Godelleta: pisar (en el <tru^{ll}>, con los pies, y ahora con máquinas) // mosto; (Pisan sobre un tablado, y el mosto cae abajo al depósito, es decir, que el 'trull' se compone de tablado y depósito debajo. De este depósito va otro, por un agujero, que es la <pileta>)

Torís: trupitxà // most

Dos Aguas: (en el <trull>, 'lagar', la pisan con los pies, con <esparteñas>) // mosto; (Del 'trull' sale por agujero o otro depósito más pequeño llamado <trullola>, y de aquí lo cogen con cántaros y lo echan a <botas> -60 arrobas- o <bocoi> -40 arrobas; son de igual forma)

Massalavés: trapitxa^r // most

Teresa de C.: (pisan la uva, con los pies con unas <alborga^S> (esparteñas) en el <trujal>, trujal tablado, sobre un depósito de obra) // mohhto; (Del trujal sale el mosto por un agujero a otro depósito llamado la <pila>. La <brisa> queda en el 'trujal'. De aquí lo sacan con <cántaros> de barro, a <tonele^S>, de madera, o a <tinajas>, de barro)

Anna: (se pisa llevando en los pies <esparteñas>, 'esparteñas', en el <cubo> (trujal, o trullo, de los otros pueblos)) // mosto; (del 'cubo' pasa el mosto a la <cubeta>, (pila, empotrada); de aquí lo sacan con <pellejos> y lo echan a la <bota>, de madera)

Llanera de R.: picar; xafar // most

Beniopa: (No hay viña)

Moixent: xafar // most

Biar: xapigar // most

Benilloba: calcigar // most

Benialí: xafar

Calp: xapar // most

el Pinós: xapà // most

Monforte: masa; (se pisa en cubos con esparteñas)

el Campello: xapar; calcigar // most

Crevillent: pisà // most

Dolores: pisar (con los pies); (hacer la <pisa>; queda la <brisa>: <molla>, <piñón>, <pellorfa>) // mosto

Guardamar: pisar // most

810H AHUMADOR

Cinctorres: (Es una boñiga de buey)

P. Benifassà: (Boñiga de buey)

V. Canes: (Es una boñiga encendida)

Peníscola: (Ahuman con excremento seco de mulo)

Vistabella: (Consiste en una boñiga de buey)

C. Villamalefa: (Llevan <boñiga> de vaca)

Fanzara: boñiga

l'Alcora: (Ahúman con boñiga de buey)

Orpesa: (Es una boñiga encendida)

T. de Viver: (Llevan una <boñiga>, seca)

Azuébar: boñiga (seca)

Aín: (Consiste en una alpargata o una boñiga)

Moncofa: (Una alpargata encendida)

Ademuz: humión (boñiga, u otra cosa, que dé humo)

Tuéjar: (un <humión>, es una boñiga o esparteña quemando)

Casinos: (Se ahuma con alpargatas o boñigas)

Caudete: (Llevan <moñigá> encendida; otras veces una <soga>, de esparto)

Pedralba: (Llevan 'boñiga', o un trozo de esparteña ardiendo)

Godolleta: (Llevan una <poná>, boñiga de toro, ardiendo)

Torís: (Consiste en excremento de buey, <ampanà>, puesto en cualquier recipiente metálico)

Dos Aguas: el humador (de esparto)

Teresa de C.: la jama (manojillo de esparto)

Anna: mechón (de esparto, un trozo de 'esportín')

Beniopa: metxa (es de esparto)

Moixent: l'hatxo ([sic] = pedazo de esportín usado)

Biar: fatxo (trozo de esportín enrollado)

Benilloba: falla (trozo de esparto)

Benialí: ancenall (un trozo de esportín)

Calp: fumall (de trozos de esportín usado)

el Pinós: (Se ahuma con cuerdas de residuos de esparto)

el Campello: (t)xama (es un trozo de esportín encendido)

Dolores: entorcha

CONCLUSIONS

Es fa molt difícil concloure d'una manera sensata de quina manera Sanchis Guarner ha contribuït amb els seus estudis al manteniment de la cultura popular dels nostres ancestres, hui traduïda en la seua obra escrita inèdita i pública. El que sí que podem manifestar d'una manera molt clara és que Sanchis és la peça clau de la transformació d'una societat que abandona progressivament la cultura rural i local en favor d'una pretesa globalització i que pateix un punt d'inflexió del que serà un abans i un després de la cultura popular.

És en eixe sentit que Sanchis intervé d'una manera activa i no passiva, conscient dels perills de desaparició del "dialecte" i, consegüentment, l'essència del poble valencià. Volem remarcar en este punt que l'obra de Sanchis contribueix d'una banda a recuperar –mantindre, conservar– el nostre patrimoni lingüístic valencià: tant el material, amb obres com el nom dels vents, dels molins mallorquins, les barraques valencianes, el cànem a la Vall d'Uixó..., com també l'espiritual, com ho demostra en el recull de paremiologies i, sobretot, en el seu treball culminant de cultura popular, sobre els pobles que parlen els uns dels altres.

Sanchis, en definitiva, encarna el compendi de l'home medieval que conreava la universalitat i que coneixia i estudiava molts camps del saber, de tal manera que va dotar de mètode rigorós l'estudi del dialecte i de la cultura popular.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2006), *MSG. Un humanista valencià del segle XX*, València, Publicacions AVL.
- ALPERA, Lluís (1994): "Manuel Sanchis Guarner, investigador de la cultura popular", dins *Lectures de sociolingüística i filologia*. València, 3i4, p. 193-199.
- AMO, Joaquim (1973): *L'oncle Canyís: estampes del vell Mondver*, replegades, revisades i completades per Amanci Martínez Ruiz; amb introducció i glossari de Manuel Sanchis Guarner, València, l'Estel.
- AYZA ROCA, Alfred (1981): *El món mariner de Peníscola: paraules i coses*; pròleg de Manuel Sanchis Guarner. València: Universitat, D.L.
- BATALLER CALDERÓN, Josep (1979): *Els jocs dels xiquets al País Valencià*, pròleg de Manuel Sanchis Guarner. València, Institut de Ciències de l'Educació.
- CABRERA GONZÁLEZ, María Rosario (1977): *El cultivo de la viña y la elaboración de la pasa en la comarca de La Marina: estudio lexicográfico y etnográfico*, pròleg de M. Sanchis Guarner, Alacant, Caja de Ahorros Provincial de Alicante.
- CAPÓ, Bernat (1980): *Espigolant pel Rostoll morisc*, pròleg de Manuel Sanchis Guarner. València, Eliseu Climent.
- CORTÉS, Santi (2002): *Manuel Sanchis Guarner (1911-1981). Una vida per al diàleg*, Barcelona-València, PAM-IIFV.

- CORTÉS, Santi – Vicent GARCIA PERALES (2009): *La historia interna del ALPI. Correspondencia (1910-1976)*, València, PUV
- GARCIA PERALES, Vicent (2011): “M. Sanchis Guarner: cultura popular, folklore i ALPI”, *Almaig*, Ontinyent, La Nostra Terra, p. 40-49.
- GARCIA PERALES, Vicent (en premsa): “Rescat de l’ALPI: metodologies i aportacions d’un atlas lingüístic romànic”, *Actes del XXVI Congrés Internacional de Lingüística i Filologia Romàniques* (València, set. 2010).
- GARCIA PERALES, Vicent – Heike SOENNECKEN (2011): *La Albufera de Valencia. Estudio del habla y de la cultura popular*, Ed. Denes, Paiporta.
- HERNÁNDEZ BARREDA, Godofred (1973): *El nostre món de cada dia*, pròleg de M. Sanchis Guarner, València, l’Estel.
- HUGUET SEGARRA, Gaetà (1969): *Els valencians de secà: estampes del Baix Maestrat*, pòrtic per M. Sanchis Guarner, València, l’Estel.
- LLORENÇ, Alfons (1987): “Sanchis Guarner i la cultura del poble”, Introducció a *Teatre i festa (I)*, Obra Completa, vol. 6, MSG, València, 3i4, p. 9-40.
- LLORENÇ, Alfons (2006): “Teoria i pràctica de la cultura popular en Sanchis Guarner”, dins MSG. *Un humanista del segle xx*, València, AVL, p. 250-265.
- PASQUAL TIRADO, Josep (1974): *De la meua garbera: estampes castellonenques*, introducció i glossari, Manuel Sanchis Guarner, València, l’Estel (reedició ampliada del de 1935).
- SANCHIS GUARNER, Manuel (1960): *Cançonet valencià de Nadal*, València, Torre, 1960; reed. ampl. 1973; edició facsímil AVL 2006, consulta *on line* en PDF.

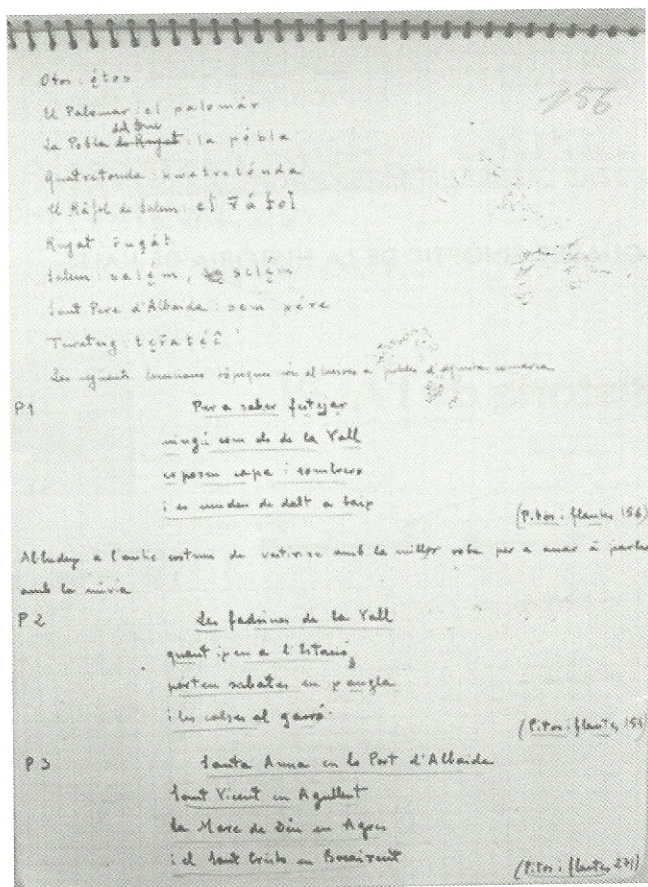
ANNEX I: POBLES DE L’ALPI (ZONA DEL CATALÀ-VALENCIÀ-BALEAR)

- Castelló:** 750 CINCTORRES; 751 LA POBLA DE BENIFASSÀ; 752 VILAR DE CANES; 753 PENÍSCOLA; 754 VISTABELLA; 755 CASTILLO DE VILLAMALEFA; 756 FANZARA; 757 L’ALCORA; 758 ORPESA; 759 TERESA DE VIVER; 760 AZUÉBAR; 761 AÍN; 762 MONCOFA
- València:** 763 ADEMUZ; 764 TUÉJAR; 765 CASINOS; 766 MARINES; 767 CAUDETE; 768 PEDRALBA; 769 RAFELBUNYOL; 770 QUART DE POBLET; 771 GODELLETA; 772 TORÍS; 773 DOSAGUAS; 774 POLINYÀ; 775 MASSALAVÉS; 776 TERESA DE COFRENTES; 777 ANNA; 778 LLANERA DE RANES; 779 BENIOPA; 780 MOIXENT
- Alacant:** 781 BIAR; 782 BENILLOBA; 783 BENIALÍ; 784 CALP; 785 EL PINÓS; 786 MONFORTE; 787 EL CAMPELLO; 788 CREVILLENT; 789 DOLORES; 790 GUARDAMAR
- Andorra:** 700 Encamp
- Catalunya Nord:** 701 Formiguera; 702 Taurinyà; 703 Salses; 704 Cabestany; 705 Llo; 706 Arles de Tec; 707 Banyuls
- Lleida:** 708 Senet; 709 València d’Aneu; 710 Pont de Suert; 711 Rialb; 712 Senterada; 713 Alàs; 714 Guàrdia; 715 Organyà; 716 Bassella; 717 Castelló de Farfanya; 718 Bell-lloc d’Urgell; 719 Aspa; 720 Mont-roig de Sió; 721 Clariana

- Girona:** 722 Bolvir; 723 Campdevàrol; 724 Molló; 725 Agullana; 726 Cadaqués; 727 Besalú; 728 Bordils; 729 Anglès; 730 Mont-ras; 731 Blanes
- Barcelona:** 732 La Vallan; 733 Sant Bartomeu del Grau; 734 Santpedor; 735 Castellterçol; 736 Sant Martí de Sesgueioles; 737 Viladecavalls; 738 Llimars; 739 La Granada del Penedés; 740 Cornellà de Llobregat
- Tarragona:** 741 Sta. Coloma de Queralt; 742 Vimbodí; 743 Ascó; 744 Falset; 745 Vila-seca de Solcina; 746 Roda de Berà; 747 Bot; 748 La Cala d'Ametlla; 749 Amposta
- Balears:** 791 Sant Joan Baptista; 792 Eivissa; 793 Calvià; 794 Sóller; 795 Pollensa; 796 Sineu; 797 Campos; 798 Felanitx; 799 Manacor; 800 Son Servera; 801 Capdepera; 802 Ciutadella; 803 Maó

ANNEX II: POBLES, GENTILICIS I DITES A LA VALL D'ALBAIDA

Manuscrit original de Sanchis d'El*s pobles valencians parlen els uns dels altres*, corresponent a la Vall d'Albaida. Completem ací la segona part del que vam publicar en *Almaig* (Garcia Perales 2011: 40)

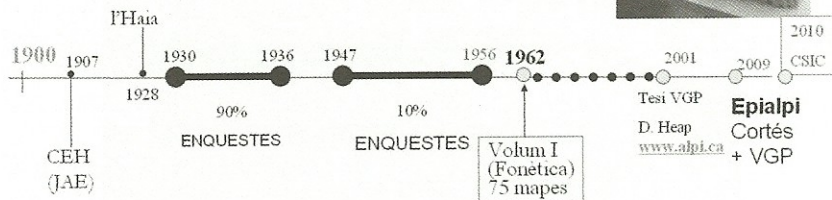
ANEX III: COMPARACIÓ DE LES TRANSCRIPCIONS DELS INVESTIGADORS DEL CATALÀ-VALENCIÀ-BALEAR

Lletra de... Sanchis (Bar, 1935)	Moll (Benilloba, 1935)	Rodríguez C. (Anna, 1934)

ANNEX IV: QUADRE SINÒPTIC DE LA HISTÒRIA DE L'ALPI

Quaderns del País Valencià a Elx

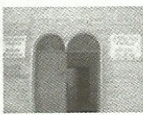
Història de l'ALPI

Quaderns de MSG a Barcelona

Aquesta part arriba a Elx (2003)

Resta de quaderns:

-ILG (donació Horacio Otero)

- CSIC (família de Rodríguez-Castellano)

ANNEX VII: EL VALENCIÁNÍ O LES GRAFIES APITXADES (INÈDIT)

El valenciání
 (Una gramàtica per a fer riure)

Els autors de la gramàtica gramatical que anem a comentar, donen l'astòri
 re basat les "seus normes" en el "parlar del carrer". Demostrarem palpat
 ment oportú, que l'aplicació indiscriminada d'aquell principi no és seguida

Perquè la fonètica valenciana digna que tenia els valencians de
 rsitat de València, que precisament està basada en el "parlar del carrer"
 rrer es parla bé.

J. E.

x

Les lletres x i k s'usen només en paraules estrangeres, en mots d'
 lle, o bé en altres que, en incorporar-se a la nostra llengua, han conservat la
 gura. (Yok, Kent, kàiser, wàter).

Els assentats digrafes no són, clarament, els dígrafes que poseix la nos
 es que hi tenia els següents:

xx, xx

